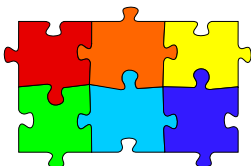

Osnajivanje same LGBT zajednice
jedan je od ciljeva i svrha postojanja LORI...

... Svakodnevno susrećemo predrasude i stereotipe koji postoje u društvu prema LGBT osobama. S njima se borimo na način kako najbolje znamo, dok se istovremeno moramo nositi i s negativnim osjećajima koji se, upravo zbog društva u kojem živimo, javljaju u nama samima. Govorimo o osjećaju socijalne izoliranosti, neprihvaćenosti, svakodnevnom stresu; emocionalnim traumama, osjećaju stigmatiziranosti, teškoćama u ostvarivanju emocionalne veze itd.

Kao marginalizirana skupina, LGBTQ¹ osobe ne nalaze prihvaćenost i toleranciju u našem društvu. Prisutna je stalna diskriminacija; nemogućnost ostvarivanja ljudskih prava, kao što su pravo na slobodan izbor partnera/ice, pravo na brak, pravo na slobodu, pravo na rodni identitet i/ili izražavanje, te sva druga prava koja iz ovih proizlaze. Većina nas suočava se s osjećajem nepripadnosti društvu u kojem živimo, odbacivanjem okoline, te nemogućnošću da, šire govoreći, naša različitost bude shvaćena i podržana.

U svrhu samoosnaživanja zajednice, u LORI su, kroz razdoblje od nepunih godinu dana, održane radionice različitih tematika. Cilj radionica bio je osnažiti LGBTQ zajednicu, produbiti znanje, te podići razinu svijesti o LGBTQ pitanjima i aktivizmu.

INTERESNA PODRUČJA RADIONICA:

LGBTQ tematika: govorilo se o LGBT aktivizmu u svijetu i u Hrvatskoj; «coming out-u», homo/bi/transfobiji; queer teorijama; transrodnosti; povijesti homoseksualnosti, lezbijskim vezama itd.

Psihološka tematika: obuhvaćene su teme seksualnosti (uključujući siguran seks i spolno prenosive bolesti), samoprihvatanja, samopoštivanja, efikasnu komunikaciju itd.

Ženska ljudska prava: uvod u ženska ljudska prava, feminizam u Hrvatskoj, trgovina ženama, samoobrana itd.

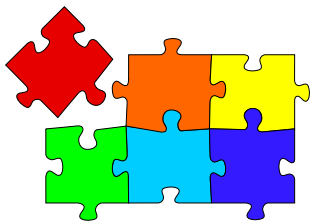
Projektne aktivnosti i aktivnosti udruge: održane su radionice koje govore o medijima i ljudskim pravima, suradnji i radu s medijima, tehnikama i metodama uspješnog komuniciranja (javna prezentacija) itd.

Radionice su održale stručnjakinje na određenim područjima. Zahvaljujemo se svim voditeljicama radionica na uloženom trudu, izuzetnoj spremnosti na suradnju, te doprinosu boljem razumijevanju navedenih tema. Također, zahvaljujući radnom materijal s radionica i postojećim tekstovima o obrađenim temama, nastala je ova brošura.

Brošura sadrži obrađene teme samo nekih od radionica, te su tekstovi koji se u njoj nalaze informativnog karaktera. Područja koja se obrađuju vrlo su široka, a na ovaj način želimo pružiti osnovne informacije o nekim temama koje se tiču LGBTQ populacije, te podići razinu znanja. Također, cilj nam je utjecati na širenje svjesnosti o potrebi uvažavanja, te promicanju različitosti u našem društvu.

Tekstovi su nastali na temelju radnih materijala s radionica, stručnih tekstova voditeljica radionica, stručne literature, te našeg istraživanja. Brošuru su sastavile članice i suradnice udruge i predstavlja naše viđenje izabranih tema.

¹LGBTQ – lezbijke, gej muškarci, biseksualne, transrodne i «queer» osobe

Seksualnost

Seksualnost je promjenjiva i dinamična dimenzija ljudskog roda. Ostvaruje se interakcijom između pojedinaca/ki i socijalne strukture.

Našu seksualnost sačinjavaju četiri dijela: spol (biološko određenje), seksualna orijentacija (stalna emocionalna i seksualna privlačnost prema osobi određenog spola), rodni identitet (psihološki osjećaj biti muško ili žensko) i socijalna rodna uloga (niz kulturnih normi ženskog i muškog ponašanja).

Spol je skup bioloških (fizičkih) karakteristika koje nas određuju kao žene ili muškarce.

Seksualna orijentacija se kod većine ljudi razvije u ranom pubertetu bez ikakvog prethodnog seksualnog iskustva. Svaka seksualna orijentacija može biti faza. Stvaranje i konsolidacija seksualnog identiteta je proces koji traje. Psiholozi smatraju da seksualna orijentacija nije stvar svjesnog izbora, te ne može biti promijenjena po vlastitoj želji i volji. Promjena nečije seksualne orijentacije ne sastoji se od jednostavne promjene seksualnog ponašanja. Ta bi promjena zahtijevala promjenu emocionalnih i seksualnih osjećaja osobe te ponovno izgrađivanje nečijeg koncepta o sebi i socijalnog identiteta. Seksualna orijentacija pojedinca/ke može biti biseksualna, homo-seksualna ili heteroseksualna.

Samo-identifikacija osoba kao heteroseksualne, homoseksualne ili biseksualne zove se seksualni **identitet**. Može postojati kontradikcija između seksualnog identiteta i izbora seksualnog partnera. Također, neki ljudi pokazuju svoju seksualnu orijentaciju u

svom ponašanju, a neki ne. Važno je samo imati slobodu izbora seksualne ili emotivne veze, koja je ispravna za ljude koji su u nju uključeni, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju.

Biseksualnost je jedna od mogućih seksualnih orijentacija, potencijal osobe da osjeti emotivnu i/ili seksualnu privlačnost i da se uključi u emotivnu ili seksualnu vezu sa osobama oba spola. Biseksualna osoba ne mora biti podjednako privučena od strane oba spola, a stupanj privlačnosti može se mijenjati tokom vremena. Ključ biseksualnog identiteta je percepcija *Sebe*. Mnogi ljudi imaju seksualne odnose sa ljudima oba spola, ali se ipak ne identificiraju kao biseksualni. Isto tako, drugi ljudi se uključuju u seksualne odnose samo sa ljudima jednog spola, ili nemaju uopće seksualne odnose, a ipak sebe smatraju biseksualnim.

Homoseksualnost je jedna od mogućih seksualnih orijentacija. Definira se kao emocionalna, seksualna, fizička, romantična i dr. privlačnost prema osobama istog spola. Žene homoseksualne orijentacije nazivaju se lezbijke, a kad govorimo o muškarcima govorimo o gej muškarcima. Psiholozi, psihijatri i ostali stručnjaci iz područja mentalnog zdravlja se slažu da homoseksualnost nije bolest, mentalni poremećaj ili emocionalni problem (ovo je 1975. godine potvrdila i Američka Psihološka Asocijacija).

Heteroseksualnost je jedna od mogućih seksualnih orijentacija. Osoba je heteroseksualna kada je privlače ili kada ima emotivne i seksualne odnose sa osobom suprotnog spola. Mnogi ljudi, međutim, koji su heteroseksualni imali su jedno ili više homoseksualnih iskustava, ali

njihovo predominantno ponašanje ili odabir istog je heteroseksualno; njihov identitet je heteroseksualan.

Seksualnost svake osobe uključuje i njen **rodni identitet**, odnosno da li se osoba osjeća kao žena ili kao muškarac. Neke osobe imaju spolne osobine jednog spola, a psihički osjećaju da pripadaju drugom spolu. Dok je spol fizička karakteristika, rod je društveno određenje i manifestira se kroz **rodne uloge** koje nam je društvo postavilo. Osobe koje imaju biološke karakteristike jednog spola, a njihov rodni identitet i/ili izražavanje pripada drugom spolu nazivaju se transrodne osobe.

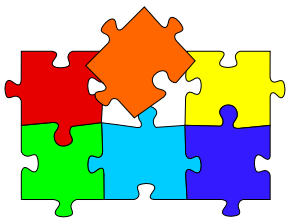
Transrodna osoba preuzima rodne značajke suprotne svom pripadajućem spolu. Pri tome mogu postojati velike razlike između spola i roda ili ih uopće ne mora biti. Transrodne osobe koje žele promijeniti spol, one koje su u fazi promjene spola i one koje su promijenile spol nazivamo *transeksualnim osobama*. Tranzicija, kao proces promjene jednog spola u drugi, ne mora uključivati sve faze (hormonalna terapija, promjena spola, medicinski zahvati i dr.). Transeksualna osoba može proći samo neku od faza (npr. hormonalnu terapiju) i osjećati se zadovoljna sa sobom, te nemati potrebu za drugim fazama tranzicije.

Operacija promjene spola je vrlo komplicirana i sastoji se od više faza. U prvoj fazi je važno utvrditi da li je osoba zaista transeksualna, odnosno, da li se njen rodni identitet ne slaže s njenim spolom. Drugi korak je hormonalna terapija. Transeksualna osoba koji prelazi iz muškarca u ženu dobiva estrogen koji mora uzimati do kraja života. Estrogen postepeno dovodi do feminizacije tijela. Osoba koja prelazi iz žene u muškarca dobiva androgen koji dovodi do postepene maskulinizacije tijela. Treća faza je socijal-

izacija, tzv. "ispit pravog života", gdje osoba godinu do dvije živi kao član/ica roda kojem će pripadati nakon operacije. Ovaj se «ispit» objašnjava kao potreban kako bi se provjerila sposobnost prilagodbe ulogama novog roda i izbjegli mogući kasniji problemi. Neke transeksualne osobe, čak i bez savjetovanja s doktorom, spontano ulaze u tu "transvestit" fazu u svojim naporima da postanu žene, odnosno muškarci. Operacija je posljednji korak procesa. Nakon operacije započinje najteži dio za svaku transeksualnu osobu, a to je njeno integriranje u društvo.

Predrasude i neinformiranost društva uvelike onemogućavaju transeksualnim osobama povratak u zajednicu u kojoj su živjele prije. Najčešće se nakon operacije moraju seliti iz svojih mjesta kako bi mogli/e ispunjenije živjeti.

Jednakopravnost i njeno ostvarivanje, podrazumijeva prepoznavanje i prihvatanje pravo na različitost. Pravo na različitost (koje tražimo za sebe i prihvaćamo kod drugih) leži u pozadini naše interakcije s drugim ljudima i društvenog života... Tako se heteroseksualni muškarci razlikuju od gej muškaraca. Heteroseksualne žene se razlikuju od lezbijki. Heteroseksualni muškarci se razlikuju od heteroseksualnih žena, gej muškarci se razlikuju od lezbijki, muškarci se razlikuju od žena, muškarci se razlikuju među sobom, kao i žene bez obzira na seksualnu orijentaciju. Svaka osoba drugačije percipira svoju seksualnost, seksualnu orijentaciju i/ili rodne uloge. Svaka je osoba drugačija od druge. Nismo svi/e jednako visoki/e, jednake boje kože, jedne profesije i sl. Nismo svi/e iste seksualne orijentacije. Ne vidimo svi/e jednako svoje rodne uloge i svoj rodni identitet i/ili izražavanje. Razlike su one koje čini svijet bogatijim i zanimljivim te ih zato ne treba uklanjati i potiskivati, već ih treba podržavati.

Transrodnost

Većina ljudi u našem društvu, pojam transrodnosti i/ili transrodne osobe, automatski povezuje sa transeksualkama/cima, transvestitima i općenito ga vrlo površno razumije. Transrodnost možda nije lako shvatiti, prvenstveno zbog toga što u hrvatskom društvu ne postoji niti svijest o razlici između roda i spola, a koja čini temelj za razumijevanje transrodnosti. Ovo nerazumijevanje i neznanje, zajedno s predrasudama koje postoje u društvu, dovode do neprihvatanja i diskriminacije prema transrodnim osobama.

Razlika između roda i spola

SPOL je biološka karakteristika koja nas određuje kao žene ili muškarce i odnosi se na biološke karakteristike, kao što su: spolni organi, hormonalni status, spolne karakteristike...

ROD je društveno, kulturalno i povijesno konstruirana definicija muškarca i žene, promjenjiv s obzirom na vrijeme i prostor.

Društvo propisuje karakteristike, djelovanje i uloge koje pripadaju određenom spolu, slijedeći pritom podjelu na žene i muškarce. Tako na primjer, kad govorimo o **rodnim ulogama** (karakteristikama, načinu ponašanja, očekivanjima i sl. koje se pridaju pojedinom rodu), društvo ženski rod definira i uz njega veže emocionalnost, pasivnost, nježnost, odgoj djece, kućanske poslove i sl., dok se uz muški rod vežu aktivnost, razum, dominacija, odlučivanje, karijera, fizički poslovi itd.

Na različitim razinama našeg izražavanja i postojanja, **kao patrijarhalni**

sociološko-kulturni obrazac, rod nas sve ograničava. Društvo nas uvjetuje propisujući poželjan i prihvaćen način ponašanja. Ovisno o tome da li smo žena ili muškarac, određuje nam kako ćemo osjećati i/ili misliti, koje ćemo poslove raditi i kako ćemo se odnositi prema drugima. Na ovaj se način potiču i održavaju rodne uloge, a žene i muškarci ostaju jedine dvije poznate kategorije spola i roda koji se uvažavaju i prihvaćaju. Nadalje, ove kategorije stoje kao dvije "suprotstavljene" strane, stroge podjele na ono što je „muško“ a što „žensko“ i ako se ne uklapamo u ove kategorije, naše će (drukčije) ponašanje biti okarakterizirano kao nedovoljno muško ili žensko. Kada pokušamo izaći iz zadanih okvira, nailazimo na neprihvatanje i netoleranciju.

Transrodna osoba je svaka osoba čiji je rodni identitet i/ili rodno izražavanje drukčije od tradicionalnog, društveno definirano. Transrodne osobe izlaze iz okvira roda koje im je društvo odredilo prema spolu u kojem su rođene. Često se ovaj termin koristi kao sveobuhvatni termin za različite načine iskazivanja rodni identiteta koji su drukčiji od tradicionalno uvjetovanih uloga. Kod definiranja transrodnosti, govorimo i o **transeksualnim osobama** (osobe koje žele promijeniti spol, promijenile su spol ili su u procesu mijenjanja spola) i npr. **transvestitima**.

Društvo ignorira i diskriminira transrodne osobe, a društvena marginalizacija transrodnih osoba često rezultira nasiljem (najpoznatija je istinita priča o Brendon Teena-i prikazana u filmu *Boys Don't Cry*). Kažnjavanje pokušaja rodnog prekoračenja dovodi do toga da su transrodne osobe podložnije

samoubojstvima, ubojstvima, otpuštanju s posla, fizičkom nasilju, ismijavanju i dr. Život transrodnih osoba ograničen je u svim aspektima, a zbog toga što se njihova kompetentnost gleda kroz prizmu njihovog rodnog ili spolnog izražavanja. Također, transeksualne osobe su u društvu tretirane kao zanimljivost i/ili patologija, te ih se ismijava i izolira.

Da bi se uočila i uklonila diskriminacija i nasilje nad transrodnim osobama, potrebno je prvo prepoznati važnost rodnih uloga i implikacije njihovih ograničenja u svakodnevnom životu svake/og od nas.

Nije istina da su spol i rod nepromjenjivi.

Rodne uloge su vrlo promjenjive, a ne fiksne i dihotomične kako nam se obično predstavljaju. One se mijenjaju i različite su s obzirom na kulturu, povijesno razdoblje, ekonomske prilike, politički kontekst itd. Promjenjivost rodnih uloga vidimo kroz stoljeća, a pogotovo zadnjih desetljeća. Žene i muškarci se pomalo oslobađaju, te proširuju razumijevanje rodnih uloga. Rodne uloge danas nisu simetrične; kod žena je puno vidljivija njihova borba za širinu rodnog izražavanja, za razliku od muškaraca koji nisu uložili jednaki napor, te žive u mnogo ograničenijem rodnom okviru.

Primjer toga je prisutnost žena u politici, poslovnom sektoru i u nekim drugim tradicionalno „muškim“ područjima, iako se nažalost još ne može govoriti o ravnomjernoj raspodjeli moći na tim područjima. Ipak, korak je napravljen i tradicionalne rodne uloge su proširene.

Transrodnost u nama

U ne tako dalekoj prošlosti, bilo je nezamislivo da žene nose hlače. Tadašnje poimanje i kodeks rodnih uloga nalagali su da muškarci nose hlače, a žene suknje. Odbijanje tih normi možemo, dakle, poimati

u kontekstu transrodnosti, budući da ona upravo označava osobe koje prelaze granice konvencionalnih definicija «Žene» i «muškarca», te njihovih pripadajućih rodnih uloga.

Sa samom transformacijom roda, njegovim mijenjanjem i prevazilaženjem, mijenja se i koncept transrodnosti, pa tako danas ne smatramo žene koje nose hlače transrodnima, jer danas takvo rodno izražavanje ulazi u prihvatljive norme rodnog izražavanja. U ovom primjeru vidimo kako se poimanje rodnih uloga proširilo izvan nekada zadanih okvira. Međutim, muškarce koji nose suknje još uvijek smatramo poremećenima, čudnima i u većini slučajeva ih povezujemo sa homoseksualnošću.

Nažalost, hrvatsko društvo još funkcionira po principu zadane binarnosti, čvrsto ukalupljenih rodnih uloga te podržava te rodne uloge. Svi koji žive u proširenim oblicima rodnog i spolnog izražavanja moraju se nositi sa svakodnevnim nasiljem generiranim protiv svih vrsta različitosti.

Nerazumijevanje pojma transrodnosti jedan je od razloga što su transrodne osobe vrlo često diskriminirane čak i od strane lezbijki, gej muškaraca i biseksualnih osoba. Pod utjecajem dihotomnog shvaćanja roda i spola, pogrešno se zaključuje da transrodne osobe previše odstupaju od koncepta „normalnosti“ i uklopljenosti u društvo kojoj LGB osobe uglavnom teže.

Također postoji strah, da bi se uključivanjem transrodnosti/transrodnih osoba, usporio sam proces ostvarivanja ljudskih prava za LGB zajednicu. Smatramo nužnim, da naše zalaganje za ostvarivanje ljudskih prava, uz borbu protiv diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije, uključuje i pravo na rodni identitet i/ili izražavanje. Borba za jednakopravnost i uklanjanje diskriminacije ne znači proces prilagođavanja društveno kreiranim obrascima, već upravo mijenjanje tog društva kako bi bilo ravnopravno prema svim pojedinkama/cima.

Pregled terminologije, usko povezane s pojmom transrodnosti, a bitne za njeno razumijevanje

TRANSFOBIJA – averzija, strah, mržnja i diskriminirajući odnos prema ljudima čiji je rodni identitet i/ili izražavanje drukčije od roda koji im je dodijeljen s obzirom na njihov spol. Slučajevi transfobije su česti i rezultiraju velikom brutalnošću.

TRANZICIJA – kompleksan proces promjene jednog spola u drugi. Tranzicija uključuje neke ili sve dijelove slijedećeg: promjena imena i/ili spola na legalno dokumentiran način; hormonalna terapija i neka forma medicinskih zahvata

TRANSEKSUALAC/KA – osoba koja želi i ima namjeru promijeniti svoj spol, osoba koja je promijenila spol i tako živi ili osoba koja je fizički modificirala (uključuje fizičku i/ili hormonalnu terapiju i operaciju) svoje tijelo da bi izrazila svoju rodnu prezentaciju.

MTF – modifikacija iz muškarca u ženu, često se odnosi na transeksualnu, ali ponekad na transrodnu osobu ili cross-dressera.

FTM – modifikacija iz žene u muškarca.

TRANS – pojam koji uključuje sve one koji prelaze rodne ili spolne granice.

TRANSVESTIT – osoba koja uživa u nošenju odjeće drugog roda. (heteroseksualne i homoseksualne orijentacije).

CROSS-DRESSING (eng.) – povremeno oblačenje odjeće koja je tradicionalno dodijeljena suprotnom spolu (suknje, haljine i sl.). Cross-dresser žene i muškarci uobičajeno su zadovoljni s biološkim spolom i ne žele ga mijenjati. Cross-dressing je forma rodnog izražavanja i nije nužno vezan za seksualnu orijentaciju ili erotske aktivnosti. □

DRAG (eng.) – odijevanje koje je društveno definirano kao odijevanje drugog spola ili roda, također se odnosi na stilizirano, «prenaglašeno» predstavljanje prethodno spomenutog.

DRAG KING (eng.) – žena koja se odijeva u mušku odjeću u svrhu performansa, zabave ili osobnog ispunjenja predstavljajući vlastitu definiciju muškosti. Takvo izražavanje može biti personifikacija muškaraca, kulturološko izražavanje, butch stvarnost, proširivanje identiteta ili oblik parodije. Pristojno je oslovljavati drag kinga s «on» kad je u dragu, a s «ona» kad nije u dragu. (nisu nužno homoseksualne orijentacije).

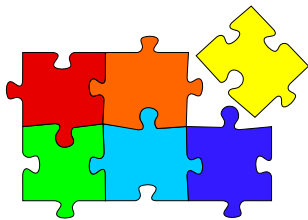
DRAG QUEEN (eng.) – muškarac koji se odijeva u žensku odjeću radi užitka ili performansa. Pristojno je oslovljavati drag queen s «ona» kad je u dragu, a s «on» kad nije u dragu. (nisu nužno homoseksualne orijentacije).

BUTCH – žena s naglašenim društveno normiranim oznakama muškog roda (ne nužno homoseksualne orijentacije).

INTERSPOLNA OSOBA – osoba rođena s biološkim karakteristikama oba spola.

Velik broj djece rađa se s biološkim karakteristikama oba spola koje kirurzi/ginje često preoblikuju bez znanja i pristanka roditelja (uobičajeni zahvat je preoblikovanje genitalija u uvriježena primarna ženska spolna obilježja). Ovo može rezultirati emocionalnim traumama, gubitkom osjeta i dr.

ANDROGINA OSOBA – izgledom i vlastitom identifikacijom ne priklanja se ni ženskom ni muškom rodu te se rodno izražava miješano ili neutralno.

Homo/bi/ transfobija

Društvo u kojem živimo počiva na patrijarhalnim i heteroseksualnim društveno reproduciranim normama. Jasno definirane tradicionalne rodne uloge muškaraca i žena koje iz ovog proizlaze, također određuju odnose između žene i muškarca. U ovom smislu, jedino što društvo odobrava i podržava su heroseksualna orijentacija, kao i društveno uslovljeni rodni identiteti žena i muškaraca u odnosu na spol u kojem su te osobe rođene.

Homofobija, bifobija i transfobija predstavljaju oblik kulturnih i socijalnih predrasuda koje se, na individualnoj osnovi internalizirane, manifestiraju kao strah, averzija, diskriminirajuće ponašanje i nasilje prema osoba koje su homoseksualne ili biseksualne orijentacije, te različitog rodnog identiteta i/ili izražavanja od društveno prihvaćene seksualnosti, seksualne orijentacije i rodni uloga.

Definicije

Homofobija i bifobija označavaju averziju prema homoseksualnosti i biseksualnosti, odnosno osobama homoseksualne i biseksualne orijentacije, ali i osobama koje su transrodne, te njihovom načinu života i kulturi. Homo/bifobija također podrazumijeva diskriminirajuće i nasilno ponašanje koje proizlazi iz te averzije.

Transfobija označava averziju prema transrodnosti i transeksualnosti, odnosno prema onim osobama čiji je rodni identitet i/ili izražavanje tog identiteta drukčiji od tradicionalnog (transrodne osobe i/ili LGBTIQ osobe).

Homo/bi/transfobija temelji se i održava kroz stereotipe i predrasude koje okolina ima prema LGBTIQ populaciji, a dovode do mržnje, stigmatiziranja, diskriminacije i nasilja prema ovim osobama.

Homo/bi/transfobična društvena okolina otežava pojedincima/cima da razviju i žive vlastiti identitet, te da slobodno izražavaju svoju seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet, istovremeno vršeći pritisak na njih da se silom uklope u heteroseksualni obrazac društveno uvjetovane seksualne orijentacije i rodni uloga, što uzrokuje niz psihičkih problema, stres, traume i ostala negativna iskustva.

OBLICI HOMO/BI/TRANSFOBIJE

INDIVIDUALNI NIVO:

Na ovom nivou homo/bi/transfobija proizlazi iz uvjerenja da su lezbijke, gej muškarci, biseksualne, transrodne, interpolne i queer osobe bolesne i/ili nemoralne, što se manifestira kroz osjećaj straha, gađenja, mržnje prema ovim osobama. Ovo uvjerenje proizlazi iz predrasuda i stereotipa koji postoje u društvu, a kojima su najčešći uzrok neinformiranost i neznanje. Tako pojedinke/ci samo usvajaju i reproduciraju društveno nametnute norme i stavove, kao i one svojih roditelja, vjerske zajednice i okoline.

Stav i/ili mržnja koja se ovdje javlja, očituje se u etiketiranju homo/biseksualnih i transrodnih osoba raznim (pogrdnim) imenima, verbalnom i fizičkom zlostavljanju, te u drugim diskriminirajućim postupcima.

Interpersonalna homofobija dovodi, od izbjegavanja i distanciranja, do ozbiljnih fizičkih napada na lezbijke, gej muškarce, biseksualne i transrodne osobe, a zbog nijednog drugog razloga, već isključivo zbog napadačeve homo/bi/transfobije.

INSTITUCIONALNI NIVO:

Institucionalizirana homo/bi/transfobija se odnosi na brojne načine kojima (javne) institucije (javna administracija, poslovni i zdravstveni sektor, vjerske zajednice i dr.) diskriminiraju ljude na temelju njihove seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta i izražavanja. Na primjer, ovo se očituje u nepostojanju zakonskih regulativa i odredbi koje bi zabranjivale ovu diskriminaciju, uskraćujući lezbijkama, gej muškarcima, biseksualnim i transrodnim osobama pravo na život, brak i porodicu, zdravlje, obrazovanje, itd.

KULTURALNI NIVO:

Kulturalna homo/bi/transfobija se odnosi na društvene norme i pravila koja nam govore da je biti heteroseksualne orijentacije jedino ispravno i/ili moralno.

Kulturalnu homofobiju možemo svakodnevno vidjeti u medijima koji neupitno promiču i održavaju heteroseksualnu normativnost, te tradicionalnu, društveno prihvatljivu podjelu na rodne uloge. Ako pratimo pisane medije u Hrvatskoj, homo/biseksualnost nije više isključivo senzacija, nekonformistički stil života poznatih osoba ili devijantna seksualnost, ali je i dalje društveno nevidljiva, prikazivana kao egzotičnost marginaliziranih skupina/osoba, dok se o dimenziji ljudskih prava lezbijki i gej muškaraca tek nedavno počelo govoriti. Za razliku od ove činjenice, transrodnost i transekusalnost su i dalje marginalizirane, a i kad se spominju, onda je to u posve diskriminirajućem i senzacionalističkom

kontekstu što ukazuje na nesenzibiliziranost i neinformiranost medija koji na ovaj način promiču već postojeće predrasude i stereotipe prema transrodnim osobama.

Homo/biseksualnost i transrodnost nalazimo kroz sva razdoblja ljudske povijesti. U nekim društvima su homo/biseksualnost i transrodnost i danas potpuno prihvaćene. Međutim, u zapadnoj civilizaciji postoji općenita represija prema svakoj seksualnosti te rodnom identitetu i izražavanju, osim prema onoj seksualnosti koja je usmjerena reprodukciji ili seksualnim aktivnostima u heteroseksualnom braku, te onom rodnom identitetu i izražavanju koje podržava patrijarhalno i tradicionalno društveno uvjetovane rodne uloge.

Institucionalizirana i kulturalna homofobija se još nazivaju i heteroseksizam.

INTERNALIZIRANA HOMO/BI/TRANSFOBIJA

Odrastanje i življenje u diskriminirajućem homo/bi/transfobičnom društvu dovodi do „usvajanja“ negativnih stavova i predrasuda o homo/biseksualnosti i transrodnosti od strane samih lezbijki, gej muškaraca i biseksualnih osoba. Ovdje onda govorimo o internaliziranoj homo/bifobiji i transfobiji prema transrodnim osobama.

Kao i heteroseksualne osobe, lezbijke, gej muškarci i biseksualne osobe su učene/i kako je istospolna seksualnost inferiorna heteroseksualnosti, te dolazi do internaliziranja ove društvene stigme. Zbog društvenog neprihvatanja homo/biseksualnosti, kod lezbijki, gej muškaraca i biseksualnih osoba javljaju se autodestruktivni, negativni osjećaji, kao što su neprihvatanje same/og sebe, sram i gađenje prema samoj/m sebi, nisko samopoštovanje i osamljenost. Često taje svoj identitet, te negiraju ili pokušavaju promijeniti svoju seksualnu orijentaciju.

Osjećaj socijalne marginaliziranosti i neprihvatanje okoline direktno utječu na različite aspekte psihološkog funkcioniranja kao što su: razvoj depresije, formiranje identiteta, samopoštovanje, nepovjerenje i osamljenost, poteškoće u emocionalnim vezama, poremećeno seksualno funkcioniranje, alkoholizam i uporaba droge, poremećaji prehrane i sl.

Ovo potvrđuju i brojna istraživanja koja su pokazala da je među lezbijkama, gej muškaracima i biseksualnim osobama koje imaju zadovoljavajuću društvenu podršku, podršku svojih prijatelja, obitelji i okoline, te pozitivne reakcije drugih na razotkrivanje, internalizirana homofobija prisutna u manjoj mjeri.

Konstruktivni pristup homo/bi/transfobiji podrazumijeva uviđanje i priznavanje njenog raširenog postojanja. Homo/bi/transfobični osjećaji se mogu ukloniti jedino ako ljudi priznaju svoju homo/bi/transfobičnost i preuzmu odgovornost za svoje izbore i promjenu svog ponašanja.

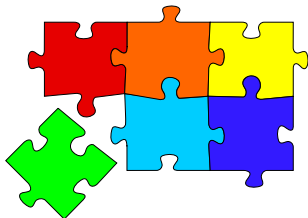
Uz pretpostavku svugdje prisutne homo/bi/transfobije, ovo su neke mogućnosti njenog smanjenja, odnosno, uklanjanja:

- Identificirati homo/bi/transfobiju, a ne homoseksualnost, biseksualnost ili transrodnost, kao problem koji treba riješiti. U razgovorima s prijateljima/cama i kolegama/icama otvoreno govorite o homo/bi/transfobiji. Mnogi ljudi jedino u kontekstu homo/bi/transfobičnih šala i viceva razgovaraju o lezbijkama, gej muškarcima, biseksualnim i transrodnim osobama.

- Razmišljati o sličnostima i razlikama između homo/bi/transfobije i drugih oblika netrpeljivosti i diskriminacije. Uspoređivanje homo/bi/transfobije sa rasizmom, seksizmom, ksenofobijom itd., poslužiti će njenom boljem razumijevanju i traženju načina da se ona ukloni.

- Slušati iskustva lezbijki, gej muškaraca, biseksualnih i transrodnih osoba uz prethodno prihvaćenu pretpostavku da su njihova iskustva s potiskivanjem koje prolaze, valjana i istinita. Slično, treba uvažiti kako su iskustva lezbijki, gej muškaraca, biseksualnih i transrodnih osoba različita od iskustava heteroseksualnih osoba.

- Aktivno poduprijeti antidiskriminacijsko zalaganje i aktivizam, kao i kampanje u svrhu uklanjanja homo/bi/transfobičnih predrasuda i nasilja.

Samoprihvatanje

Samoprihvatanje je zadovoljstvo onime što i kakve/i jesmo. Ono podrazumijeva procjenu, prihvaćanje i zadovoljstvo sobom, a uključuje i prihvaćanje onih dijelova sebe koje bismo željele/i promijeniti, s kojima nismo zadovoljne/i. Samoprihvatanje uvelike ovisi i o okolini u kojoj živimo, koliko smo podržavane/i u toj okolini, te koliko nas ona prihvaća onakvima kakve/i jesmo.

Bitan aspekt samoprihvatanja je samopoštovanje. Samopoštovanje je mišljenje koje imamo o nama samima, a koje se razvija kao posljedica životnih iskustava. Naglasak se stavlja na to da je ono mišljenje, a ne činjenica, te je kao takvo podložno pogreškama i predrasudama.

U osnovi niskog samopoštovanja su negativna bazična uvjerenja o sebi, koja nemaju karakteristike mišljenja, već nalikuju činjenicama (npr. visina, težina). Bazična uvjerenja o nama samima su naučena, tj. temelje se na projekcijama i zaključcima onoga što nam se dogodilo. Možemo ih steći na razne načine i iz različitih izvora: direktnim iskustvom, promatranjem drugih, putem medija, opažanjem i slušanjem ljudi iz okoline itd. Vrlo je bitno uočiti i shvatiti da su bazična uvjerenja produkt društva u kojem živimo i da su njime uvjetovana. Tako pojedinke/ci „mjere“ te prilagođavaju svoj identitet i ponašanje prema slikama i obrascima koje im prezentira društvo.

Najznačajnija bazična uvjerenja stekli smo u ranom periodu života. Ono što smo doživjele/i, vidjele/i i čule/i tijekom djetinjstva u primarnoj obitelji, u školi i društvu vršnjaka/kinja, kao i u društvu u kojem smo živjele/i, utjecat će na naše mišljenje

o nama samima koje imamo danas. Rana iskustva koja pridonose razvoju niskog samopoštovanja su: *sustavno zlostavljanje, zanemarivanje i kažnjavanje, neispunjavanje roditeljskih standarda ili standarda svojih vršnjaka, stresne situacije, pripadnost obitelji ili socijalnoj grupi koja je fokus predrasuda, nedostatak pozitivnih stvari (topline, pažnje, interesa, brige...) i sl.*

Razvoju niskog samopoštovanja mogu pridonijeti i neka kasnija iskustva: *zastrašivanje na poslu, intimna veza sa zlostavljačem/icom, stalni stres, izloženost traumatskim iskustvima, odbacivanje društva, kontinuirano diskriminirajuće iskustvo i dr.*

Razvoj niskog samopoštovanja kreće od ranih ili kasnih negativnih iskustava, a na temelju ovih iskustava stvaraju se **bazična uvjerenja**, (kao npr.: „Ja sam bezvrijedna/an... Nisam dovoljno dobra/ar... Ja sam glup/a...“). Ta bazična uvjerenja su osnova za stvaranje **životnih pravila** koja odražavaju i podržavaju ta uvjerenja (npr.: „Ako kažem što mislim ispast ću glup/a...“).

Nadalje, u svakodnevnom životu dolazimo u situacije koje se nazivaju **situacije „okidači“**, a koje aktiviraju naša bazična uvjerenja i u kojima bi naša životna pravila mogla biti narušena ili prekršena. To su situacije u kojima smo vođene/i našim (negativnim) bazičnim uvjerenjem, a gdje se direktno moramo suočiti s našim životnim pravilom.

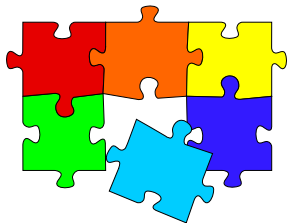
Uzmimo primjer jedne lezbijke, koja živi u homofobičnom okruženju, a njezin je prvi «coming out» rezultirao odbacivanjem i osuđivanjem. Ova osoba može stvoriti bazično uvjerenje da je «nenormalna»,

iz čega proizlazi njeno životno pravilo da izbjegava situacije u kojima bi se mogla otkriti njena seksualna orijentacija. Situacije „okidači“ za ovu osobu su: uopće spominjanje homoseksualnosti u javnosti, izlazak sa svojim prijateljima/cama u gay klub, roditeljsko pitanje što je s njenim ljubavnim životom ili svako građenje novog prijateljstva. Takve situacije aktiviraju zatvoreni krug u kojem, na temelju bazičnih uvjerenja stvaramo određena (negativna) predviđanja. Ta predviđanja rezultiraju pojačanom anksioznosti i neprilagodljivog ponašanja koja opet potvrđuju bazična uvjerenja i uzrokuju pojavu samokritičnih misli. Ove misli onda mogu dovesti do depresije i sličnih stanja, koja će i dalje, u začaranom krugu, poticati aktivaciju bazičnih uvjerenja. U navedenom primjeru, osoba će doživljavati stres pri svakoj mogućnosti „coming out-a“, izbjegavat će takve situacije, te će tim izbjegavanjem samo nadalje potvrđivati svoja bazična uvjerenja i neće davati priliku promjeni tog uvjerenja (socijalna izoliranost, šutnja, osjećaj neprihvaćenosti ili sram potkrepljuju njeno bazično uvjerenje da je nenormalna).

Samoprihvatanje je osnova za potpun razvoj svake osobe. Da bi utjecale/ili na podizanje samopoštovanja, potrebno je ojačati samoprihvatanje i **mijenjati životna pravila**. Samoprihvatanje se jača isticanjem vlastitih pozitivnih strana, do razine na kojoj smo svakodnevno svjesne/ili svojih pozitivnih strana, a ne samo s vremena na

vrijeme. Česta prepreka samoprihvatanju je motivacija koja nas potiče da «napravimo ili ne napravimo» ili da nešto «budemo ili ne budemo», odnosno, da li ćemo smoći dovoljno snage da odgovorimo na izazov ili ćemo se povući i time potvrditi bazično uvjerenje. U razvoju samopoštovanja, mnogi ljudi vjeruju da ako prihvate sebe onakvima kakvi jesu, neće više imati potrebu mijenjati se i razvijati u ono što bi željele/ili biti. Ovaj stav je pogrešan, jer pretpostavlja da će nas pretjerana samokritika usmjeriti na usavršavanje nas samih, u smislu da će nas nezadovoljstvo sobom pokrenuti na promjenu sebe. Zapravo, to često nije slučaj, jer umjesto da energiju usmjerimo na promjene, mi je trošimo na negativne emocije.

Naše, heteronormativno društvo koje funkcionira na binarnosti muško-ženskih rodni uloga i navika, te proglašava normalnim samo ono što „upada“ u ove modele, direktno odbacuje i diskriminira sve one koje/ili su drukčije/ili, koje/ili ne slijede zadane norme i/ili pripadaju manjini. U ovakvim uvjetima, borba za razvoj samoprihvatanja kod onih koje/ili nisu heteroseksualne orijentacije i/ili ne slijede tradicionalne rodne podjele/uloge je teža. Razvoj samoprihvatanja vodit će kvalitetnijem i ispunjenijem životu svake pojedinke i svakog pojedinca, ali isto tako, paralelno je nužan i proces mijenjanja društva u pravcu prihvaćanja i podržavanja različitosti.

Coming out

Što ti padne na pamet kada se spomene riječ «coming out»?

Neke od asocijacija koje uslijede nakon postavljanja ovog pitanja jesu: sloboda, iskrenost, hrabrost, grč u želucu, opuštenost, “mama, tata ...ja sam gej”, saznanje o tome tko su ti najbolji prijatelji, tajiti, otkriti tajnu...

Coming out (punim nazivom «coming out of the closet»), kod nas preveden kao «izlazak iz ormara» ili «izlazak iz sjene» je trenutak kada homoseksualna i/ili biseksualna osoba otkrije drugima svoju seksualnu orijentaciju, *outira* se. Ormar je simbol skrivanja i prilagođavanja očekivanjima društva.

Coming out je osobni izbor. U većini slučajeva, on pruža unutarnje zadovoljstvo, potiče našu odvažnost, te nam daje saznanje o snazi koju posjedujemo. Pri *coming out-u* produbljujemo naše odnose s ljudima oko nas i iskrenost u prijateljstvima koje imamo. No, ovaj veliki korak često prate strah i tjeskoba. To je razumljivo, budući da mnogi ljudi, pri otkrivanju svoje homo/biseksualne orijentacije, doživljavaju neprihvaćanje, odbijanje, a često su i žrtve nasilja.

Svaka osoba, koja u današnjem društvu pripada nekoj manjinskoj seksualnoj skupini prolazi kroz različite faze preispitivanja sebe i svog identiteta. Ovaj proces traje različito od osobe do osobe i usko je vezan s osjećajem samopoštovanja i prihvaćanjem sebe, kao i s osjećajem prihvaćenosti u bližoj okolini i društvu.

Pitanje identiteta i njegovo prihvaćanje

U trenucima prvih spoznaja o privlačnosti prema osobama istog spola dolazi do preispitivanja vlastitog seksualnog identiteta. U većini slučajeva se javlja osporavanje i negiranje te činjenice, što je vezano uz svjesnost o posljedicama koje neuklapanje u društvene norme donosi.

Tijekom preispitivanja seksualne orijentacije mnoge homoseksualne/biseksualne osobe negiraju svoje osjećaje prema osobama istog spola i pokušavaju održavati ljubavne odnose s osobama suprotnog spola.

S prihvaćanjem svoje seksualnosti, odnosno, istospolne seksualne orijentacije, ne dolazi odmah i spremnost da to otkrijemo drugima. Iako prihvaćamo svoju “različitost”, to saznanje držimo za sebe, znajući da društvo ne tolerira ovu različitost, već upravo suprotno, osuđuje je.

Prije nego se odlučimo na *coming out* moramo biti sigurne/i da to želimo. Otkrivanje svoje seksualne orijentacije ne bi se trebalo događati pod pritiskom ili zato jer su druge/i oko nas to već napravile/i, već kad smo spremne/i!

Podrška

COMING OUT JE OSOBNI IZBOR. Kome, kada i kako reći, mora uvijek biti naša odluka. Ovo nisu stvari koje bi trebalo reći u ljutnji, usred svađe ili na brzinu. Na početku je bolje reći nekome za koga mislimo da će imati pozitivnu reakciju, najboljem/oj prijatelju/ici ili drugoj LGBT osobi.

Kada razgovaramo o tome s bliskim osobama, to činimo zato jer imamo potrebu za punijim, iskrenijim i zadovoljnijim odnosom s ljudima koji nas okružuju, te ne želimo više skrivati velik dio svog života. Osim toga, puno je teže govoriti laži, nego istinu. Kod samog *coming out-a* možemo očekivati razna pitanja: "Jesi li sigurna/an?"; "Kako znaš da to nije samo faza?"; "Tko je kriv za to?"... Također, mi nećemo uvijek imati odgovore na sva pitanja, niti vidjeti smisao u nekim pitanjima.

Reakcija okoline može biti različita. Dobro je imati strpljenja i dati drugoj osobi vremena da shvati što smo joj rekli/i, jer kao i što je nama trebalo vremena da priznamo sami sebi i prihvatimo, tako će trebati i drugima.

Razgovor o svojoj seksualnoj orijentaciji pomaže u smanjenju osjećaja izoliranosti, a samopoštovanje koje se pri tome razvija, daljnji je poticaj za potpuno izražavanje sebe.

Coming out obitelji

Želeći otvorenu i iskrenu komunikaciju, a ne skrivanje i osjećaj distanciranosti od obitelji, raste potreba za razgovorom s roditeljima. Neki od nas imaju pozitivna iskustva, kada su roditelji pokazali veliko razumijevanje i pružili potrebnu podršku. S druge strane, roditelji se mogu isprva osjećati izgubljenima, moguće je nerazumijevanje, prekid komunikacije, distanciranost i povlačenje s njihove strane.

Važno je naglasiti da će roditeljima, u većini slučajeva, trebati vrijeme da prihvate našu istospolnu orijentaciju. Proces kroz koji će prolaziti uključuje slijedeće faze:

■ Šok i negiranje

Kada se roditelji prvi put susretnu s našom istospolnom seksualnom orijentacijom, doživljavaju šok. U početku, najvjerovatnije, neće željeti razgovarati dalje o tome. U ovoj fazi roditelji osjećaju neku vrstu gubitka i negiraju situaciju u kojoj su se našli.

Ono što mi možemo učiniti je objasniti im da se mi nismo promijenile/i, pokazati im da je to sastavni dio našeg života i da se s time osjećamo dobro, te da želimo s njima dalje razgovarati. Također, ukoliko za to postoji prilika, možemo ih upoznati s nekim osnovnim informacijama, reći im da je homo/biseksualna orijentacija normalna, prirodna dimenzija ljudske seksualnosti, da nismo bolesne/i ili nemoralne/i, da po nekim istraživanjima oko 10% osoba pripada LGBT populaciji i sl.

■ Krivnja

Roditelji će se uvijek upitati o uzroku naše seksualne orijentacije. Pri tome se boje da su oni nešto skrivili i da zbog njih, i/ili načina kako su nas odgajali, njihovo dijete sada ima «problema».

U pokušaju da sebi pronađu objašnjenje, kriviti će i druge; naše prijatelje, okolinu itd. Važno im je objasniti da ne postoji *krivac* za ničiju seksualnu orijentaciju i da se ona ne uzrokuje/stvara odgojem.

■ Izražavanje osjećaja

To je faza kada su roditelji spremni na razgovor i obično to sami daju do znanja. Postavljaju puno pitanja, ali nas istovremeno i dalje optužuju. Kako bi izrazili ono što misle i osjećaju, treba im dati vrijeme koje im je potrebno.

■ Prihvatanje odluka

Kada se čini da roditelji više nemaju pitanja i kada su se njihove emocije primirile, neki roditelji dolaze u fazu *prihvatanja odluka*. Ovo ne znači da prihvaćaju našu istospolnu seksualnu orijentaciju. Na temelju svega što su prošli, mijenjao se njihov odnos s nama i ovo je faza u kojoj se pred njima nalazi odluka o tome kakav odnos žele imati sa svojim djetetom. Ta njihova odluka ovisi o tome koliko će i da li će prihvatiti svoje dijete kao homoseksualnu/biseksualnu osobu.

Prihvatanje je proces koji traje i koji se ne odvija nužno linearno. Samo prihvaćanje ili neprihvatanje događa se u različitoj

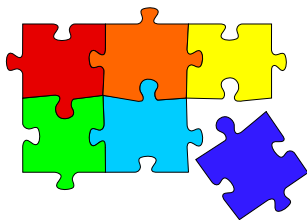
mjeri, te nije statično i nepromjenjivo. Neki roditelji će reći da su nas prihvatili, ali će na primjer teško prihvatiti našu partnericu ili našeg partnera, naše zalaganje na planu LGBT aktivizma ili sl.

Ako se čini da roditelji nisu prihvatili našu seksualnu orijentaciju i način života, te ona ostaje uzrokom svađe, poželjno je nastaviti s razgovorom i dati im još vremena.

Na kraju, mnogi roditelji ne prolaze kroz sve ove faze ili ih ne prolaze tim redom. *Coming out* u obitelji ovisi o puno stvari i koliko su naša iskustva slična, toliko su i različita.

Coming out je jako sredstvo u mijenjanju mišljenja ljudi o homoseksualnosti. Istraživanja pokazuju da (heteroseksualne) osobe koje poznaju jednu ili više homoseksualnih osoba, imaju pozitivniji stav o homoseksualnosti. Ovo dokazuje i to da su negativni stavovi o pripadnicama/ima seksualnih manjina bazirani na predrasudama.

Pri *coming out-u*, veliku ulogu imaju naše samoprihvatanje i osjećaj samopoštovanja. Iako nije pravilo, okolina nekad prepoznaje snagu i prirodnost s kojom se nosimo s našom (istospolnom) seksualnom orijentacijom, te je, zbog ovoga, proces naše prihvaćenosti u okolini lakši.

Upoznavanje s Queer tematikom i uvod u queer teorije

Termin...

Riječ Queer je indo-europskog porijekla i označava nešto što ide preko, što je čudno, “nenormalno”, “nastrano”, što odstupa od norme. Termin je imao negativnu konotaciju, a vezao se prvenstveno uz istospolnu seksualnu orijentaciju, iako se koristio i pri imenovanju transrodnih osoba. Ukratko, riječ je označavala onu seksualnost i/ili identitete koji odstupaju od hetero-patrijahalnog identiteta i uloga.

Kontekst...

Heteroseksualnost se, prema interpretaciji i ideologiji crkve/države, određivala kao jedina «ispravna», «prirodna» i «normalna» orijentacija. Podjela na heteroseksualnost i homoseksualnost u sklopu binarnog sistema (J. Derrida), stavlja dvije suprotnosti u odnos, u kojem jedna predstavlja prirodnu, zdravu, poželjnu i društveno prihvaćenu, ako ne i zahtijevanu karakteristiku (heteroseksualnost), a druga je ona neprirodna, bolesna, loša, negativna i neprihvaćena (homoseksualnost). U tom smislu, heteroseksualnost nije definirana sama po sebi (ono što jeste), već i u suprotnosti od različitog (ono što nije). Gledajući podjelu prema spolu i rodne uloge koje su

Queer

dodijeljene pripadnicima/cama određenog spola, muško je superiorno i moćno, a žensko je slabije i inferiorno. Ova podjela se može vidjeti i u razvoju jezika. Jezici većine ljudi u svijetu su gotovo isključivo prilagođeni muškarcima, odnosno govoru u muškom rodu. Mnogo je termina, izraza i naziva za koje ne postoje ženske inačice, dok istovremeno muški rod “podrazumijeva” ženski rod i ženski govor.

Zbog potlačenosti i nejednakosti koju podrazumjeva binarni sistem, javlja se opresija, kod koje pojam queer, budući da označava onu «slabiju» polovicu binarnosti, nosi negativnu konotaciju, jer je konstantno suprotnost onog što je definirano kao prirodno, zdravo, dobro, ispravno, i/ili jače. Rasa, spol, religija, nacionalnost i slično, su odlike koje su, kad govorimo o identitetu, nešto opipljivo i vidljivo. Seksualnost, želje i fantazije nemaju uvijek opipljive niti fizičke komponente. One su nešto apstraktno i uvidno i manje su uočljive nego individualne fizičke razlike koje tvore naše identitete.

Prvi politički pokreti, vezano uz identitet, bazirali su se upravo na opipljivim i vidljivim karakteristikama, odnosno razlikama između ljudi (boja kože, spol, religija), te nastaju zbog opresija i diskriminacije koje su, na osnovi ovoga, postojale. LGBT pokret nastaje na osnovi feminističkog i afro-američkog pokreta.

Identitet...

Ako se prihvati ideja da je identitet kreirana tvorevina koju gradimo ravnaajući se prema očekivanjima, zahtjevima i normama društva u kojem živimo, biti *queer* u ovome kontekstu znači ne pristajati na

„samorazumljivo“ slijeđenje društvenih pravila, već propitivati i/ili odbijati uvjetovanosti tradicije i življenja, na način konstantnog kreiranja i transformacije vlastitog identiteta.

Ljudska bića internaliziraju društvene norme i vrijednosti i time postaju ono što jesu (J. Lacan; M. Foucault). Ovo potom reproduciramo na druge, te na taj način reproduciramo društvo i društveni normativni sistem. Queer teorije polaze od činjenice da identitet nije fiksna, niti statična, već promjenjiva, uida i konstantno izvan ili nasuprot normi.

U pozadini....

U Staroj Grčkoj nije postojao socijalni statusni ili politički identitet homoseksualnih osoba. Homoseksualnost je bila aktivnost, nešto što osoba radi, a ne ono što ona jeste. Različitost rodni/spolnih i seksualnih identiteta je bila prihvaćena i u drugim društvima i kulturama, do dolaska crkve. Mnoge nezapadnjačke kulture vrednuju i poštuju spolnu i rodnu raznolikost, na primjer, Navajo Indijanci vjeruju u postojanje dva duha u jednom tijelu ("two spirit")...

Crkva prva navodi da je fizički kontakt između dvije osobe istog spola blud, zločin protiv «prirode». Pritom, Crkva pravi svoju definiciju prirode, gdje je zločin protiv prirode u biti bio zločin protiv crkve, te je stoljećima LGBT osobe podvrgavala mučenjima i ubijala ih, osobito u srednjem vijeku.

U 16. st. je zabilježen dolazak Europljana na druge kontinente i ubijanje tzv. osoba sa «dvije duše», odnosno transrodnih osoba. Europljani su, vođeni religijom, sankcionirali različitost i u društvima u kojima je to bilo prihvaćeno, te gdje su te osobe bile cijenjene.

U vrijeme kad nije postojao LGBT pokret, postojala je definicija (i misterija) homoseksualnosti i transrodnosti koja

ih je opisivala kao nešto neprirrodno i nenormalno. Vladao je veoma jak crkveni, državni i društveni lobby koji je sankcionirao, kažnjavao i ugnjetavao sve one osobe koje su istupale iz heteronormativnog sistema identiteta i izražavanja.

S vremenom, pitanje homoseksualne i biseksualne orijentacije i odstupanja od tradicionalnih definicija roda, postaje tema raznih istraživanja u sklopu društvenih nauka... Tako se npr., ta pitanja obrađuju u Njemačkoj na Institutu za seksologiju (1919. – 1933.), zajedno s pitanjima prava žena i seksualnosti. 1940.-tih, u SAD izlazi Kinseyeva studija koja govori da u svijetu postoji od 4 do 10 % osoba koje su prakticirale seks s osobama istog spola.

Pokret za prava LGBT osoba...

Pokret za prava homoseksualnih osoba formalno je započeo nemirima u Stonewall baru u New York-u, 28. lipnja 1969., iako su bitne inicijative/aktivnosti postojale i prije toga (npr. organizacije *Mattachine društvo* i *Daughters of Bilitis*, osnovane u Kaliforniji tijekom 1950-ih, započele s izdavanjem knjiga). 1971.g. Nacionalna organizacija za žene *NOW* (National Organization for Women), uvodi u svoje ciljeve i zalaganje za prava lezbijki. Općenito, ženske organizacije podržavaju LGBT zajednicu.

1980-tih započinje epidemija AIDS-a. Virus se tada nazivao *GRID* (Virus imunodefijencije vezan za gej osobe), ali mu je 1981.g. ime promijenjeno u HIV, odnosno AIDS. Tadašnji predsjednik Sjedinjenih američkih država, Ronald Reagan, nije činio ništa dok se AIDS (naročito) širio u gej krugovima. Uvidjevši inertnost državnih vrhova, počinju se okupljati aktivisti i aktivistkinje, stvaraju se organizacije, te se osnažuje politički LGBT aktivizam i identiteti. Formiraju se

organizacije kao što su ACT UP i QUEER NATION (1990.) koje okupljaju mlade osobe, uglavnom studente i studentice spremne na radikalne promjene. Ovaj aktivizam se započinje širiti, te dolazi i do akademskih krugova.

Upravo tada se mijenja konotacija riječi *queer* i nastaje koncept *queer-a* koji u sebi nosi pozitivno gledanje na različitosti.

Za kraj...i za početak...

Queer teorija se zasniva na teorijama filozofa i filozofkinja u kojima analiziraju i promišljaju društveno normativni sistem, identitete i društvo. Tako su doprinos queer teoriji dale i osobe koje su same bile homo/bi/transfobične. Kada se queer teorija rađa kao koncept, dolazi na fakultete u sklopu kolegija rodnih i queer studija. Posvećuje se veća pažnja pitanjima seksualnosti i rodne pripadnosti. Počinju se održavati konferencije, organiziraju se izložbe, te queer polako ulazi i u pop kulturu. Slogan queer pokreta je WE ARE HERE, WE ARE QUEER, GET USED TO IT! (Ovdje smo, queer smo, naviknite se!).

Queer teorija je usko povezana s aktivizmom. On je doveo do nje, a ona ga opet iznova stvara i nastavlja. Queer pokret ima multikulturalno obilježje i povezuje teoriju sa svim segmentima koji nas sačinjavaju: rasa, religija, seksualna orijentacija, rodni identitet i izražavanje, kultura itd. Ta se raznolikost queer teorija još naziva i criss cross obilježjem.

Queer je konstantan proces osobnog kreiranja i transformacije. To je, između ostalog, ne-identitet, "samokreiranje" individualne seksualnosti i rodnosti. Queer se ne gleda unutar binarnosti crno-bijelo, homoseksualnost-heteroseksualnost ili žena-muškarac, već queer naspram norme i zatim naspram same sebe.

Queer teorije moraju biti konstantno nadograđivane kao Queer. Glavna karakteristika Queer teorija je da se sve uvijek može dekonstruirati, nadograđivati, prevazilaziti i nanovo kreirati. Queer zahtjeva različitost, njeguje raznolikost i gradi se na pravu svake osobe da bude individua.

LORI...

Udruga LORI je osnovana 2000.g. s ciljem okupljanja i organiziranja istospolno usmjerenih žena, te svih onih koji nas podržavaju. Cilj nam je educirati i osnažiti LGBT zajednicu, informirati i senzibilizirati javnost za prihvaćanje LGBT osoba, utjecati na smanjenje predrasuda i homo/bi/trans fobije, ukloniti diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta/izražavanja, te ostvariti stvarnu jednakost pred zakonom.

LORI je do sada provela slijedeće projekte:

■ «Internet centar»

Započet (2001.g.) kao projekt kroz kojeg su održane edukativne radionice o osnovama korištenja kompjutera i Interneta. Projekt je kontinuirana aktivnost Udruge. Članice se mogu slobodno služiti kompjuterskom opremom, te imati pristup informacijama koje su dostupne na Internetu.

■ «Infoteka»

Projekt je kontinuirana aktivnost Udruge. Sastoji se od sakupljanja LGBTIQ i feminističke literature, periodike te video i DVD materijala s ciljem da se članicama omogući pristup što širem spektru navedene literature i video materijala. U sklopu Infocentra održavaju se i filmske večeri, prezentacije i sl. Infoteka je otvorena i za osobe koje nisu članice Udruge, te se tako njome koriste i druge/i korisnice/i.

■ «Hrvatski mediji o homoseksualnosti»

2001.g. provele smo istraživanje medija prateći način na koji pišu o homoseksualnoj tematici, te smo uspostavile suradnju s djelatnicama/ima medija s ciljem senzibiliziranja novinarki i novinara, a putem njih i šire javnosti. Rezultati istraživanja

objavljeni su u brošuri "Hrvatski mediji o homoseksualnosti".

■ «Kampanja za promicanje prava homoseksualnih osoba»

Kampanjom za promicanje prava homoseksualnih osoba željele smo povećati vidljivost homoseksualnih osoba u hrvatskom društvu, ukazati na oblike diskriminacije, educirati i senzibilizirati javnost za prihvaćanje homoseksualnih osoba, te potaknuti uvođenje zabrane diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije u zakone. Također, Kampanjom smo podržavale inicijativu za promjenu Obiteljskog zakona, odnosno, usvajanje Zakona o istospolnim zajednicama. Projekt je obuhvatio edukativne radionice, promotivne materijale (jumbo plakati, plakati B2, naljepnice, razglednice, letci, edukativna brošura, privjesci, majice), izradu web stranice, anketu političkim strankama, socijalno angažiranu interaktivnu izložbu u Rijeci i Zagrebu, te TV spot «Ljubav je ljubav» koji je prikazan na lokalnim televizijskim stanicama, nekoliko puta na državnoj televiziji, te na nekim filmskim festivalima u Europi.

■ «Pisani mediji o homoseksualnosti»

U projektu *Pisani mediji o homoseksualnosti* pratile smo 11 novina kroz tri mjeseca kako bi vidjele da li je došlo do promjene u načinu na koji mediji prikazuju homoseksualnost (u odnosu na praćenje iz 2001.g.). Na osnovu analize sakupljenih članaka, reagirale smo praćenim medijima, započele lobiranje i utjecanje na medije kako bi senzibilizirale predstavnike/ce medija za prava LGBT osoba. Cilj nam je bio istaknuti potrebu za ozbiljnijim i tolerantnijim izvještavanjem o ovoj temi te aktivnijem pridonosu medija ukidanju postojeće diskriminacije prema LGBT populaciji.

Rezultati su predstavljeni na tiskovnoj konferenciji, poslani svim novinama uključenim u istraživanje i objavljeni uz primjere pojedinih članaka u brošuri «Pisani mediji o homoseksualnosti».

■ «Edukacija i osnaživanje LGBT zajednice»

Kao kontinuiranu aktivnost, organiziramo edukativne i psihološke radionice; radionice o LGBTQ tematici i aktivizmu; o pitanjima od važnosti za ženska ljudska prava itd. U omogućavanju kontinuirane edukacije i radu na samoosnaživanju LGBT zajednice vidimo jedan od važnih ciljeva postojanja LORI.

■ «Kampanja za senzibiliziranje medija»

U lipnju ove godine (2004.) započele smo s Kampanjom za senzibiliziranje medija koja će trajati otprilike do polovine slijedeće godine. Kampanja obuhvaća praćenje na koji način 40-tak pisanih medija pišu o LGBTIQ pitanjima te kontinuirano reagiranje medijima. Provest ćemo anketu među novinarima i novinarkama njihovoj upoznatosti i senzibiliziranosti vezano uz LGBT tematiku i organizirati sastanke s predstavnicima većih novinarskih kuća u Hrvatskoj kako bi ukazale na problematiku tretiranja LGBT pitanja u medijima te uspostavile bolju suradnju. Priprema se i publikacija koja će govoriti na koji način mediji prikazuju ove teme, pružiti informacije potrebne novinarkama i novinarima kako bi objektivnije i istinitije izvještavali, te istaći ulogu koju mediji imaju u promicanju ljudskih, odnosno, LGBT prava. Pri kraju kampanje organizirat ćemo trodnevni seminar za novinarke i novinare o odnosu medija i ljudskih prava s naglaskom na važnosti zastupanja prava LGBT osoba kao osnovnih ljudskih prava.

Članice smo Ženske mreže Hrvatske, LGBT koordinacije Hrvatske te Jugoistočno-europske Queer Mreže LGBTIQ aktivista/kinja (SEE Q Mreža).

Kontakti u Hrvatskoj:

Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“ (Rijeka)

tel/fax: +385.51.212186
mob: +385.91.5934133
e-mail: loricure@yahoo.com
www.ori.hr

Lezbijska grupa Kontra

(c/o Centar za žene)
Kralja Držislava 2
10 000 Zagreb
Tel/fax: 01/455 1142
Info linija: 098/ 238 308
E-mail: kontra@kontra.hr
Web: www.kontra.hr

Iskorak

Grupa za prava seksualnih i rodni manjina
Marticeva 19
10 000 Zagreb
Tel.: 01/ 461 2367
Tel./fax.: 01/ 461 2357
SOS tel.: 0800 444 004
E-mail: info@iskorak.org
Web: www.iskorak.org i www.gay.hr

Pravni tim Iskoraka i Kontre

E-mail:
pravni_tim@iskorak.org,
pravni_tim@kontra.hr,
Tel.: 091/721 5546

Ženska soba

Centar za prevenciju, istraživanje i suzbijanje seksualnog nasilja i žensku seksualnost
Vrbik 22
10 000 Zagreb
Tel.: 01/605 5556
E-mail: zenska.soba@zamir.net

**Tiskanje ove brošure omogućila je Astraea Lesbian Action Foundation.
Mišljenja u njoj iznesena ne moraju nužno biti mišljenja donatora.**

